22 Naantali ühiskooli juhatajaks, asutas M. Naantali linnamuuseumi a. 1919. Tutvunud muuseumikorraldusega Soome Rahvamuuseumis Helsingis ja Nordiska muuseumis Stockholmis, sai ta kutse Tartu Eesti Rahva Muuseumi direktori kohale, kuhu asus juulis 1922. 1923. a. algas M. loenguid etnograafiast Tartu ülikoolis ja kinnitati a. 1924 etnograafia dotsendiks. Olles esimene eriteadlane etnograafia alal Eestis, reorganiseeris M. ERM-i etnograafilise osakonna teaduslikkude ja muuseumitehniliste nõuete kohaselt. Eestis viibides on M. teinud rea uurimis- ja tutvumisreise välismail: Lätis, Leedus, Poolas, Ungaris, Austrias ja Saksamaal, samuti Rootsis, Taanis, Norras. M. on fikseerinud eesti etnograafilise terminoloogia »Etnograafilise sõnastiku« (Tartus, 1925) kaudu ja avaldanud erilist huvi eesti rahvakunsti ja ornamentika uurimises, mis alalt on avaldanud »Etnograafilised monograafiad I. Kannud« (Tartus, 1926) ja »Etnogr. monogr. II. Kindad« (Tartus, 1926), samuti rahvaomase ehituskunsti alal — »Setude ehitused« (Tartus, 1925–26). Peale selle on M. toimetanud ERM-i »Aastaraamatut« ja avaldanud hulga vähemaid kirjutisi eesti ja soome eriajakirjades (»E. Kirjandus«, »Eesti Keel«, »Eesti Arst«, »ERM-i Aastaraamat«, »Suomen Museo« j. t.) rahvateaduse, rahvaluule ning ajaloo alalt. *T.*

MANNTEUFFEL, Peter, krahv, vanema ajajärgu kirjanik, sünd. 19 I 1768 Tallinnas, oli 1815. a. peale Ravila mõisa omanik Kose klk., omandas hiljemini Saksi mõisa Kadrina klk.; suri 26. IV 1842. — Mõisnikuna oli M. võrdlemisi vabameelse ilmavaatega ja, nagu leiduvaist andmeist võib järeldada, talupoegadele vastutulelik ning nende poolt lugupeetud. Kirjanikuks hakkas M. ajavaimu mõjutusel, tahtes tõsta rahva kõlblist ja vaimlist tasapinda. Selleks avaldas ta 2 raamatut: »Aiawite peergo walgussel« (Tallinnas, 1838, 75 lk., II tr. 1839) ja »Willem Nawi ello-päwad« (Tall., 1839, 55 lk., II tr. Tartus, 1922). Oma aja kohta haruldaselt realistlikes jutustusis tuleb ilmsiks M.-i suur, vaba ja sundimatu jutustamis-and. Ta näib olevat talurahvaga palju kokku puutunud: seda tõendab M.-i hea rahvaelu tundmine ja rahvapärane keel. Kuigi M.-i tööd didaktilist laadi, pole moraal neis pealetükkiv, vaid autor õpetab mõistu. M.-i raamatute keel ja kirjaviis on käsikirjades tunduvalt vigasem ja konarlikum, kui trükis avaldatud raamatuis; nagu arvatakse, on A. Knüpffer (vt.), selleaegne Kadrina kirikuõpetaja, M.-i käsikirju parandanud. — Esimene teos, »Aiawite peergo walgussel«, sisaldab seitse valmi, pikema jutustuse »Jürri Tarwel« kahekõne näol ja lüürilisi luuletusi. Valmide ja kahekõne abil tahab M. rahvast parandada laiskusest, vargusest, joomisest ja muist pahedest. M.-i luuletustes üllatab meid nende suur lüürilisus ja autori julgus oma mõtteid ja tundeid vabalt avaldada. Teises raamatus, »Willem Nawi ello-päwad«, võitleb autor alkoholi tarvitamise vastu; teos on seega esimesi täielikult karskusküsimusele pühendatud raamatuid Eestis, kirjutatud XVIII a. s. P.-Ameerika Ühendriikides alganud ja XIX a. s Euroopas levinud karskusliikumise mõjutusel. Selleski jutustuses, mis esitatud kahekõnena kärbse ja inimese vahel, on autor tagasihoidlik jutu moraaliga ja püüab mõistamisi kujutada joomise kahjulikkust. — Peale selle on M.-ist säilinud hulk luuletusi, mis trükis avaldamata. Sisult on need elurõõmsad, pidutsevad, himurad, keel mage ja labane.

K a m p m a n n, Peaj. I[III], 265—73; H e r m a n n, E. kirj. ajal. 329—39; K a m p m a n n, E. van. ilukirj., 51—53; Villem Navi elupäevad (II tr., 1922, A. P a l t s e r i ja V. E r n i t s i eessõna). *E. O.*

MARGARETHA, kuninganna, sünd. 1353. a. Waldemar IV Atterdag'i (vt.) tütrena, astus 10-aastasena abiellu Norra kun. Haakon VI-ga. Waldemar IV-nda surres (1375) sai M. poeg Olav Taani ja peale kun. Haakoni surma a. 1380 ka Norra kuningaks, kuid mõlema riigi tõeliseks valitsejaks oli siiski M. ja jäi selleks ka peale Olavi surma (1387). A. 1389 astus M. Rootsi aristokraatia poolt kutsutuna ka Rootsi troonile. Peale seda kui M. kõigis kolmes Skandinaavia riigis oli lasknud valida ühiseks kuningaks oma õetütrepoja, Pommeri herts. Eeriku (vt. *suppl.*), kes krooniti Kalmaris a. 1397, sõlmiti unioon mainitud riikide vahel, mille järgi nad, säilitades täieliku iseseisvuse ja rippumatuse, pidid tulevikus ühist kuningat omama. — Eestimaa suhtes pole, niipalju kui teada, M.-l tõsisemaid kavatsusi olnud, ehkki ta on arvat. teadnud Pommeri Eeriku politilistest plaanidest, mis nähtavasti kohe peale ordule õnnetut Tannenbergi lahingut üles kerkisid. Saksa ordu politilistest eesmärkidest ja olukorra tõsidusest on M. olnud teadlik. Ordule kaotatud Ojamaa ostis M. ordult tagasi a. 1408. — M. suri oma suurte politiliste kavatsuste valmimisel Flensborgis 28. X 1412.

Kr. E r s l e v, Danmarks Riges Historie II (1898—1905); M o l l e r u p, Beziehungen. *A. R. C.*

MARGARETHA SAMBIRIA, Taani kuninganna, sünd. ca. 1230 Pommeri herts. Sambori tütrena, abiellus a. 1248 Waldemar II Võitja noorema poja Kristofferiga. Kui kun. Kristoffer 1259. a. langes mõrtsukatöö ohvrina, võttis M. oma alaealise poja Eerik Klipping'i (vt.) nimel valitsusohjad enda kätte, suure